

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniwski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

Warszawa, dnia 20 czerwca 2017 roku

1375./2017/PIP/AK/PKu

Szanowna Pani
Małgorzata Popławska
Prokurator Rejonowa w Lublińcu
ul. Plebiscytowa 30
42-700 Lubliniec

Szanowna Pani Prokurator,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie wyrazić zaniepokojenie zdarzeniem opisanym w publikacjach prasowych, które ukazały się na stronie internetowej Gazety Wyborczej zatytułowanej: „Obywatel Austrii zmarł na komisariacie w Częstochowie. Jest śledztwo”¹ oraz na stronie internetowej Dziennika Zachodniego zatytułowanego: „Austriak zmarł w komisariacie w Częstochowie. Czy policjanci zbagatelizowali stan zdrowia?”². We wspomnianym artykule czytamy, że 27 maja 2017 roku doszło do śmierci obywatela Austrii Herberta M. na I Komisariacie Policji w Częstochowie. Herbert M. tego samego dnia razem ze swoją żoną Marią H. przybył na pogrzeb jej ojca. Gdy po uroczystościach pogrzebowych przechodzili obok miejsca, w którym odbywał się miejski koncert, jeden z ochroniarzy podszedł do Marii H. i zażądał pokazania zawartości torebki. Herbert M. nie wyrażał na to zgody, w związku z czym został obezwładniony przez ochroniarzy i skuty kajdankami. Na miejsce przyjechała Policja, która zatrzymała męża Marii H. oraz przewiozła go na komisariat. Żona Herberta M. miała poinformować policjantów, że jej mąż przeszedł zawał, jednak funkcjonariusze mieli zignorować tę informację. Podczas przeprowadzania badania na zawartość alkoholu Herbert M. miał się źle poczuć, co spowodowało wezwanie przez funkcjonariuszy Policji karetki pogotowienia. Lekarz po upływie 10 minut od zgłoszenia stwierdził zgon zatrzymanego obywatela Austrii.

¹ E. Kwiatkowska, 14 czerwca 2017 roku, dostęp:

<http://czestochowa.wyborcza.pl/czestochowa/7,48725,21959129,obywatel-austrii-zmarl-na-komisariacie-w-czestochowie-jest.html>

² <http://www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/czestochowa/a/austriak-zmarl-w-komisariacie-w-czestochowie-czy-policjanci-zbagatelizowali-stan-zdrowia,12178028/>

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. W kontekście sprawy dotyczącej ewentualnego spowodowania śmierci przez funkcjonariuszy Policji pragniemy zatem poczynić kilka systemowych uwag nt. gwarancji wynikających z art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stanowiącym o prawie do życia.

Po pierwsze, należy powtórzyć za L. Garlickim, że „zatrzymanie (pozbawienie wolności) przez funkcjonariuszy państwowych oznacza **przejęcie** przez nich **odpowiedzialności** za życie i integralność fizyczną danej osoby. Zakłada się bowiem, że skoro już doszło do zatrzymania, to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPCz. Śmierć osoby zatrzymanej (lub w jakikolwiek inny sposób pozbawionej wolności) rodzi po stronie państwa obowiązek wykazania, że jego funkcjonariusze nie ponoszą za nią odpowiedzialności. Odpowiedzialność państwa przybiera tu szerszy charakter, bo obok jednak – generalnie przewidzianej przez art. 2 ust. 2 – odpowiedzialności za ekscesywne użycia „śmiertelnej siły”, pojawia się **odpowiedzialność za zaniedbania prowadzące do utraty życia spowodowanej działaniami osób trzecich, chorobą bądź wypadkiem**”³. Ponadto, „państwo odpowiada, przede wszystkim, za sytuacje **nagłej utraty życia** przez zatrzymanego. Pojawiać się wówczas może przypuszczenie, że śmierć stała się wynikiem maltretowania przez funkcjonariuszy”⁴. Choć generalnie Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu przyjmuje, że fakt spowodowania śmierci przez funkcjonariuszy powinien zostać wykazany „w sposób wykluczający rozsądne wątpliwości”, to – w kontekście osób pozbawionych wolności – wykazanie „może wynikać z równoległego wystąpienia dostatecznie poważnych, jasnych i spójnych poszlak bądź niepodważalnych domniemań faktycznych (...) W istocie rzeczy, można uznać, że na władzach spoczywa ciężar przedstawienia satysfakcjonującego i przekonywującego wyjaśnienia”⁵.

Artykuł 2 Konwencji zobowiązuje także państwo do wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych (aspekt proceduralny). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, „każdy wypadek pozbawienia życia przez funkcjonariuszy państwa wymaga reakcji o prawnokarnym charakterze, więc przeprowadzenia śledztwa i – ewentualnie – procesu, prowadzącego do wyjaśnienia

³ L. Garlicki (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 81.

⁴ Tamże.

⁵ Patrz wyroki ETPC w sprawach: Salman przeciwko Turcji (skarga nr 21986/93), Tanli przeciwko Turcji (skarga nr 26129/95), Ognyanova and Choban przeciwko Bułgarii (skarga nr 46317/99).

całokształtu okoliczności oraz ustalenia i ukarania osób odpowiedzialnych”⁶. W opinii ETPC, „zdecydowanie niewystarczające jest pozostawienie tylko cywilnoprawnych dróg działania, bo nie dają one możliwości ukarania sprawców”⁷. Ponadto, „postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia; pozostawienie inicjatywy członkom rodziny nie czyni zadość państwowemu obowiązkowi działania”⁸. Samo postępowanie zaś musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne działania.

Proceduralne obowiązki wynikające z art. 2 EKPCz zostały określone przez Trybunał bardzo szeroko, a ich niedopełnienie ze strony państwa skutkować będzie stwierdzeniem naruszenia Konwencji. Ten sam skutek będzie miało również zachowanie sprzeczne z art. 2 EKPCz w aspekcie materialnym. Nie trzeba chyba przypominać, iż prawo do życia stanowi nadrzędną wartość w hierarchii praw człowieka. Art. 2 EKPCz zobowiązuje państwo do powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także do podjęcia niezbędnych kroków w celu ochrony jednostek. Helsińska Fundacja Praw Człowieka poleca zatem uwadze powyższe rozważania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sprawa śmierci Herberta M. musi bowiem zostać wszechstronnie wyjaśniona – tzn. w sposób odpowiadający przedstawionym standardom Trybunału.

W związku z powyższym, zwracamy się do Pani Prokurator z prośbą o udzielenie nam informacji na temat toczącego się postępowania w przedmiotowej sprawie oraz bieżące informowanie nas o przedsięwziętych działaniach.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

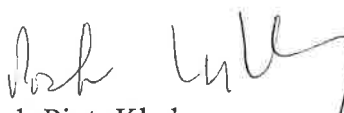
Łęka Wyrew Secunda

Piotr Kubaszewski

Koordinator

Programu Interwencji Prawnej

dr Piotr Kładoczny
Sekretarz Zarządu

⁶ Patrz wyroki ETPC w sprawach: Ogur przeciwko Turcji (skarga nr 21594/93), Magomadova i in. Przeciwko Rosji (skarga nr 33933/05).

⁷ Wyrok ETPC w sprawie Yasa przeciwko Turcji (skarga nr 22495/93).

⁸ Patrz wyroki ETPC w sprawach: Ergi przeciwko Turcji (skarga nr 23818/94), Nachova i in. przeciwko Bułgarii (skargi nr 43577/98 i 43579/98).